

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Herman Karu

**SETSESSIONISTLIKU LIIKUMISE KUJUNEMINE:
KATALOONIA NÄIDE 2003-2017**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Vello Pettai, PhD

Tartu 2018

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

/Herman Karu/

Kaitsmine toimub ...../kuupäev/ kell ...../kellaeg/
...../aadress/ auditooriumis ...../number/.

Retsensent: ..... /nimi/ (...../teaduskraad/),
..... /amet/

Lühikokkuvõte

2017. aastal Kataloonias toimunud iseseisvusreferendum ning selleni viinud sündmused on siiani päevakohased, mistõttu on sobilik uurida setsessionistliku liikumise kujunemist. Lähtudes Kataloonia kontekstist, puudutab käesolev bakalaureusetöö tingimusi, mis vähemusrahvuste puhul viivad setsessionistlike liikumiste tekkeni.

Setsessionistlike liikumiste tekke uurimiseks on käesolev bakalaureusetöö jaotatud kahte ossa, milleks on teoreetiline pool ning empiiriline pool. Teoreetilises pooles tuuakse välja ning kirjeldatakse erinevaid tingimusi, mis põhjustavad setsessionistliku mobilisatsiooni vähemusrahvuse seas. Uuritavateks tingimusteks on detsentraliseeritud poliitiline süsteem, setsessionistliku liikumise katalüsaator, identiteediküsimus ning majanduslikud ja poliitilised probleemid.

Bakalaureusetöö empiirilises osas analüüsitakse setsessionistliku mobilisatsiooni kulgu Kataloonias ning eelnevalt välja toodud tingimuste mõju setsessionistliku liikumise kujunemisele piirkonnas. Empiirilise analüüsi käigus selgus, et Kataloonia kontekstis on setsessionistliku liikumise teket mõjutanud kõik eelnevalt välja toodud tingimused. Detsentraliseeritud süsteem andis võimaluse võimule tulla jõududel, kelle eesmärgiks oli halduspoliitilise olukorra muutmine. Muutuste tulemusena mõjus setsessionistlikule liikumisele katalüsaatorina 2010. aasta Hispaania Konstitutsioonikohtu otsus autonoomia põhikirja muutmisest.

Kohtu otsusega tekkisid poliitikat ja majandust puudutavad kaebused, mida setsessionistlik liikumine kasutas hilisemal ajal liikumise õigustamiseks. Vahemikul 2010-2012 toimus poliitiline mobiliseerumine nii rahva kui poliitilise eliidi seas. Selle tulemusena suurenes iseseisva riigi pooldamine rahva seas ning Kataloonia poliitiline eliit asus iseseisvuse nimel tegutsema. Samuti tugevnes antud ajal katalaanide identiteeditajuvus, mis tugevdas setsessionistlikke arusaamu veelgi.

Bakalaureusetöö analüüsi põhjal saab öelda, et vähemusrahvuste puhul on setsessionistliku liikumise tekkimise tingimusteks detsentraliseeritud poliitiline süsteem riigis, setsessionistliku liikumise katalüsaatori olemasolu, identiteediküsimus ning majanduslikud ja poliitilised kaebused.

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Setsessionism ja mobiliseerumine	7
1.1 Detsentraliseerumine poliitilisest struktuurist tuleneva eeldusena.....	8
1.2 Setsessionistliku liikumise katalüsaator	9
1.3 Identiteediküsimus.....	10
1.4 Majanduslikud ja poliitilised kaebused	10
2. Setsessionism Kataloonia kontekstis	12
2.1 Rahva ja parteide mobiliseerumine Kataloonias	13
2.2 Detsentraliseeritud Hispaania setsessionismi soodustajana	17
2.3 Setsessionistliku liikumise katalüsaator	18
2.4 Kataloonia identiteet.....	19
2.5 Majanduslikud ja poliitilised kaebused	21
Kokkuvõte	25
Kasutatud kirjandus.....	27
Summary	30

Sissejuhatus

2017. aasta 1. oktoobril toimus Kataloonias iseseisvusreferendum, mille tulemusena hääletasid katalaanid piirkonna iseseisvuse kasuks. Samal kuul kuulutas Kataloonia parlament välja iseseisva riigi, kuid piirkonna omariiklus jäi üürikeseks. Kataloonia parlamendi otsus iseseisvuse väljakuulutamise läks vastuollu Hispaania põhiseaduse artikliga number 155, millele tuginedes taastati Kataloonias keskvalitsuse otseväim ning kuulutati välja uued valimised.

Kataloonias toimunud sündmused on poliitilises kontekstis asjakohased mitmel põhjusel. Setsessionistlikud liikumised kujunevad üldjuhul piirkondades, kus valitsevad etnilised pinged, mis on põhjustatud vähemusrahvuste tagakiusamisest peamine etnilise rühma poolt. Kataloonia näite teeb eriliseks see, et setsessionistlik liikumine kujunes välja demokraatlikus riigis, kus kõigi eelduste kohaselt peaksid olema tagatud võrdsed võimalused kõigil riigis elavatel vähemusrahvustel nii majanduslikult kui ka poliitiliselt.

Samuti teeb Kataloonia näite asjakohaseks fakt, et tegu on hiljuti toimunud sündmusega, mille tagajärjed mõjutavad siiani suhteid piirkonna ja Hispaania keskvalitsuse vahel. Kataloonia näide annab võimaluse uurida tänapäevases kontekstis setsessionistlike liikumiste tekkimist ja arengut ning toimunud sündmusteni viinud põhjuseid. Setsessionistlik liikumine kujunes piirkonnas välja 21. sajandi alguses, kuid eeldused liikumise tekkeks lõi Francisco Franco järgses Hispaanias vastu võetud uus põhiseadus, mille alusel loodi riigis autonoomsete kommuunide süsteem.

Kommuunide süsteem toimis kuni 2000ndate alguseni, mistõttu käsitletakse käesoleva bakalaureusetöö raames Kataloonias toimunud sündmusi ajavahemikul 2003-2017. Ajavahemik on valitud lähtudes asjaolust, et 2003. aasta valimised panid aluse setsessionistliku liikumise kujunemisele piirkonnas ning 2017. aasta sündmustega kulmineerus Kataloonia setsessionistliku liikumise eesmärk iseseisvusest. Ajavahemikust ning toimunud sündmustest lähtuvalt on bakalaureusetöö uurimisküsimus järgmine:

- Millistel tingimustel tekivad rahvusvähemuste puhul setsessionistlikud liikumised?

Küsimusele vastamiseks uuritakse käesoleva bakalaureusetöö raames erinevaid faktoreid, mis mõjutavad setsessionistlike liikumiste kujunemist vähemusrahvuste seas ning

analüüsitakse nende sobivust Kataloonia konteksti. Analüüsi teostamiseks on töö jaotatud teoreetiliseks ning empiiriliseks osaks ning mõlema osa struktuurne ehitus on sarnane. Teoreetilises osas kirjeldatakse kõigepealt setsessionismi ja mobiliseerumist kui sõltuva muutuja olemust, seejärel antakse ülevaade võimalikest sõltumatutest muutujatest, mis käesoleva töö puhul on järgmised: detsentraliseerumine poliitilisest struktuurist tuleneva eeldusena, setsessionistliku liikumise katalüsaator, identiteediküsimus ning majanduslikud ja poliitilised kaebused.

Sama reeglit järgib ka töö empiiriline pool, kus kõigepealt analüüsitakse setsessionistliku liikumise ehk mobiliseerumise kulgu piirkonnas ning seejärel analüüsitakse teoreetilises osas välja toodud sõltumatute muutujate (detsentraliseeritud süsteem, katalüsaator, identiteediküsimus ning majanduslikud ja poliitilised kaebused) sobivust Kataloonia konteksti seletamiseks vähemusrahvuse puhul setsessionistlike liikumiste tekkimise tingimusi ning nende mõju.

1. Setsessionism ja mobiliseerumine

Setsessionismi puhul on tegu protsessiga, kus politiseerunud rahvuslikku identiteeti ning majanduslikke ja poliitilisi kaebuseid kasutatakse poliitiliste nõudmiste või riigist eraldumise ja omaette riigi loomise tahte esitamiseks. Setsessionism on levinud multietnilistes ühiskondades, kus valitseva etnoliitilise rühma käigud mõjutavad vähemusrahvuste käekäiku. Etnoliitiliste käikude tulemuseks võivad olla vähemusgrupi kaebused või peamise etnilise grupi sümbolite ja poliitiliste arusaamade üldistamine ehk vähemusrahvustele peamise etnokultuuri pealesurumine (Rode, Pitlik & Mas 2018: 164).

Kaebused, ressursside mobiliseerumine ning poliitilisest struktuurist tulenevad eeldused mängivad tähtsat rolli etnoliitilises konfliktis, millest võib kujuneda setsessionistlik liikumine (Saxton & Benson 2006: 142). Samuti on setsessionistlike liikumiste tekke eelduseks majanduslikud faktorid, milles vähemusrahvuse huve esindavad grupid näevad ebavõrdsust võrreldes peamise etnilise rühmaga (Rode *et al* 2018: 163). Gurr (1994: 348) on leidnud, et mida suurem on ebavõrdsus erinevate etniliste rühmade vahel ühiskondades, seda suurem võimalus on konfliktiks. Konfliktiks ei loeta siinkohal relvastatud kokkupõrkeid, vaid konflikti võib määratleda ka kui protestiaktioone peamise ning vähemusrahvuse vahel.

Setsessionism, mis tuleneb etnoliitilisest konfliktist, hõlmab erinevaid grupe, mis määratlevad end läbi ühise põlvnemise, ajalooliste kogemuste ning kultuursete eripärade kaudu (Gurr & Moore 1997: 1081). Välja toodud grupid kasutavad eelnevaid määratlusi selleks, et esitada kollektiivse huvi raames riigile või teistele gruppidele nõudmisi. Grupid, kes antud määratlusi kasutavad selleks, et esindada etnilise rühma huvisid, võivad saada võimaluse luua instrumente ja eesmärke, läbi mille saavutada soovitud tulem. Selliste probleemide välja toomine ning huvide kaitsmine annab võimaluse grupi liidritel katsetada mobiliseerumise olemust ehk kas riigile nõudmiste esitamine mobiliseerib esindatava etnilise rühma liikmeid osalema aktiooni(de)s.

Setsessionistliku mobilisatsiooni saab jagada kaheks: radikaalsem etniline mobilisatsioon, millega kaasneb vägivald ning vähem radikaalsem poliitiline mobilisatsioon, mida viiakse läbi valimisprotsesside kaudu (Criado, Herreros, Miller & Ubeda 2018: 234). Setsessionismiga kaasnev mobilisatsioon on kõrge sissetulekuga

riikides enamjaolt poliitiline. Lisaks sellele on eelnevad uuringud leidnud, et setsessionistlikud liikumised on üldjuhul demokraatlikes riikides rahumeelsed, mitte vägivaldsed (Criado *et al* 2018: 233).

Setsessionistliku protsessi ehk mobilisatsiooni võimalikeks takistusteks võivad olla keskvalitsuse poolne opositsioon, rahvusvahelise üldsuse suhtumine protsessi ning võimalikud majanduslikud probleemid (Criado *et al* 2018: 234). Mobilisatsiooni mõjutavad veel grupi ühtsus ning kaebuste ulatus grupi kuuluvate inimeste seas (Gurr & Moore 1997: 1083). Mobiliseerumise ulatus näitab organisatsiooni võimekust saada oma liikmed ühist aktsiooni toetama (Gurr & Moore 1997: 1081-1082). Ühise aktsioonina saab käsitleda protestiaktsioonidest osavõtmist, hääletamas käimist või iseseisvuspüüdluste toetamist.

Mobiliseerumise ulatust mõjutab grupiliikmete poolt jagatav ühine identiteet. Gurr & Moore (1997: 1083) on leidnud, et grupi ühtsusel on positiivne mõju mobiliseerumisele. Ühine identiteet on omakorda loodud generatsioonide kaudu läbi normide, tavade ja arusaamade edasiandmise. Poliitilised liikumised, mis põhinevad ühise identiteedi olemasolul, suudavad mobiliseerida rahvast toetama setsessionistlikku poliitikat, sest rahvale suudetakse põhjendada ühise identiteedi olemust ning keskvalitsuse poliitikast lähtuvat ohtu identiteedi olemusele.

Lisaks grupi ühtsusele annavad kollektiivsed kaebused mobiliseerumisele aluse ning määravad selle, milliseid nõudmisi grupi liidrid esitavad. Eelnevalt käsitletud faktorid mõjutavad mobiliseerumise ulatust, kuid mobiliseerumiseni viib üldjuhul mõni poliitiline sündmus, mis mõjutab etnilise rühma käekäiku ning suhteid keskvalitsusega. Antud poliitiline sündmus toimib kui mobilisatsiooni katalüsaator, tänu millele tekib setsessionistliku liikumise alge. Riigi poliitiline struktuur annab omakorda eelduse katalüsaatori tekkele.

1.1 Detsentraliseerumine poliitilisest struktuurist tuleneva eeldusena

Detsentraliseeritud poliitiline süsteem on üks eeldustest, mis põhjustab riigis setsessionistlikku mobiliseerumist. Detsentraliseeritud süsteemi korral on riigi keskvalitsus loonud autonoomsed piirkonnad, millele on antud poliitiline õigus erinevate halduspoliitiliste otsuste vastuvõtmisel. Brancati (2006: 656) on leidnud, et kuigi

detsentraliseeritud süsteem võib vähendada etnilisi konflikte ja seeläbi ka setsessionistlike eelduste teket, võib antud süsteem samuti suurendada setsessionistlike liikumiste kujunemise võimalust.

Autonoomsete süsteemide loomine võib riigisiselt suurendada setsessionistlike arusaamade teket, sest isevalitsevat ning isetoimivat süsteemi võivad ära kasutada erinevad poliitilised grupid (Lustick, Miodownik & Eidelson 2004: 210). Käsitletavad grupid saavad piirkondlikke institutsioone ära kasutada rahva mobiliseerimiseks ning separatistlike arusaamade propageerimiseks. Antud võimalus rahva mobiliseerimiseks võib tekkida seetõttu, et detsentraliseeritud süsteemis on regionaalsetel parteidel suurem mõjuvõim. Suuremat mõjuvõimu kasutavad regionaalsed parteid kohalike valimiste võitmiseks ning läbi selle halduspoliitilise olukorra muutmiseks (Brancati 2006: 652). Halduspoliitilise olukorra muutmine ning sellega kaasnevad sündmused võivad toimida setsessionistliku liikumise katalüsaatorina, mis mobiliseerib rahva setsessionismi toetama.

1.2 Setsessionistliku liikumise katalüsaator

Setsessionistliku liikumise kujunemisel on mitmeid eelduseid, mis tulenevad vähemusrahvuse identiteedist või kaebustest, kuid üldjuhul toimub mobiliseerumine pärast riigis toimunud poliitilist muudatust või sündmust. Kogu setsessionistliku protsessi katalüsaatoriks võib olla uue ideelise suuna kujunemine poliitilisel tasandil, mis puudutab üht või teist piirkonda multietnilises ühiskonnas (Lluch 2010: 342). Samuti võib sarnaseks sündmuseks olla põhiseadust või muud tähtsa osakaaluga seadust muutev otsus, mis on keskvalitsuse või teise õigusliku organi poolt vastu võetud.

Põhiseadust puudutava otsusega on tegu juhul, kui antud otsus puudutab keskvalitsuse ning vähemusrahvuse vahelist suhet (Lluch 2010: 342). Selline otsus võib kas muuta keskvalitsuse positsiooni vähemusrahvuse suhtes tugevamaks või anda hoopis vähemusrahvusele rohkem autonoomiat poliitiliste ja majanduslike otsuste tegemisel. Põhiseadust puudutavad otsused on enamjaolt haruldased, kuid just antud tüüpi sündmuste asetleidmine kujundab uued või süvendab eelnevalt väljakujunenud suhteid keskvalitsuse ning vähemusrahvuse vahel.

1.3 Identiteediküsimus

Tulles tagasi eelnevalt lühidalt käsitletud identiteediküsimuse juurde saab väita, et identiteet on setsessionistliku liikumise puhul tähtsal kohal, sest tänu rahvuslikule identiteedile suudavad vähemusrahvused end peamisest etnilisest grupist eristada. Rahvuslik identiteet säilitatakse generatsioonide jooksul läbi normide, tavade ja kommete edasiandmise. Seetõttu on identiteediküsimus ja grupi huvisid puudutavad teemad üldjuhul seotud materiaalsete, poliitiliste, kultuursete, lingvistiliste ning religioossete probleemidega (Gurr 1994: 352).

Teoriast lähtuvalt mõjutab indiviidi rahvusliku identiteedi tugevus tema suhtumist setsessionismi (Rodon & Guinjoan 2017: 79). Autorid leiavad, et mida tugevam on indiviidi rahvuslik või regionaalne identiteet, seda suurem on võimalus, et individ pooldab setsessionismi. Sellest lähtuvalt nähakse rahvuslikku identiteeti üldjuhul kui vahendit, mis viib vähemusrahvuse setsessionismi suunal (Rodon & Guinjoan 2017: 75). Rahvuslikule identiteedile toetuvad poliitilised grupid muudavad vähemusrahvused ühtsemateks gruppideks, kellel on ühised väärtused, arusaamad ja vajadused, kuid samas leiab Brancati (2006: 658), et regionaalsete identiteetide olemasolu ei pruugi tekitada etnilise konflikti või setsessionismi teket.

Rahvuslik identiteet võib suurendada setsessionismi pooldamise võimalust vähemusrahva hulgas, kuid setsessionistlik mobilisatsioon toimub üldjuhul identiteediküsimuse ning poliitiliste ja majanduslike kaebuste koosmõjul. Identiteedi ja huvide konfliktist tulenevaid setsessionistlike eeldusi on võimalik ennetada suurendades otsustusõigusi regionaalsel tasandil, mis annab regionaalsele valitsusele võimaluse tegutseda hüvede ümberjagamisel vastavalt piirkondlikele vajadustele (Rode *et al* 2018: 163).

1.4 Majanduslikud ja poliitilised kaebused

Lisaks identiteediküsimusele on setsessionismi põhjustavaks faktoriks majanduslikud ja poliitilised kaebused vähemusrahva või neid esindava grupi poolt. Majanduslikud või poliitilised kaebused tulenevad regiooni positsioonist riigis, mis annab etnilisele rühmale võimaluse esitada nõudeid piirkonna positsiooni parandamiseks siseriiklikul tasandil ning nõuete tagasilükkamisel vastavalt olukorrale reageerimiseks (Horowitz 1981: 172). Siseriiklikud suhted on omakorda tingitud sellest, milliseid kaebusi esitavad

vähemusgruppi esindavad organisatsioonid või mil määral represseerib riik vähemusrahvusi.

Kaebuste all käsitletakse üldjuhul olukordasid, mil üks või teine grupp tunneb rahulolematust nende kultuuri, poliitilise või majandusliku olukorra üle võrreldes dominantse grupiga. Üldjuhul eeldatakse seda, et vähemusrahvuse poliitilistele või majanduslikele soovidele/kaebustele vastamine keskvalitsuse poolt tagab nende rahulolu ning sellest lähtuvalt vähendab setsessionistlike liikumiste teket (Lustick *et al* 2004: 209-210). Vastupidine olukord tekib juhul, kui keskvalitsus ei vasta vähemusrahvuse poliitilistele või majanduslikele soovidele/kaebustele.

Setsessionismi ja separatismi suunale pöördumiseks on nii tagurlikel kui arenenud piirkondadel erinevad põhjused (Horowitz 1981: 184). Arenenud regioonides põhjustavad üldjuhul setsessionistlikke arusaamu majanduslikud kaebused, mis tulenevad ebaausast maksupoliitikast (Rode *et al* 2018: 163). Majanduslikult arenenud regioonid eelistavad setsessionismi juhul, kui antud piirkonnad peavad subsideerima vaesemaid piirkondi lähtudes keskvalitsuse laialijagavast maksupoliitikast (Boylan 2015: 762).

Majanduslik olukord annab setsessionistlikule liikumisele võimaluse mobiliseerida rahvast toetama setsessionismi näidates üldsusele majanduslikke edusamme, mida setsessioon peaks endaga kaasa tooma (Boylan 2015: 768). Setsessionistlike eesmärkidega parteid lõikavad samuti kasu olukordades, mil regionaal- ja keskvalitsuse vahel on tekkinud fiskaalsed probleemid. Sellistes olukordades võib setsessionismist kujuneda läbirääkimistaktika, sest valijate jaoks on antud parteide poolt hääletamine viisiks, kuidas edastada keskvalitsusele oma sõnum (Rode *et al* 2018: 181-182).

2. Setsessionism Kataloonia kontekstis

Setsessionismi kujunemise mõistmiseks Kataloonia kontekstis tuleb esmalt käsitleda Kataloonia lähiajalugu alates 1970ndatest, mil eelnevalt Hispaaniat valitsenud Francisco Franco võim asendus demokraatliku riigikorraga. 1978. aasta Hispaania põhiseaduse alusel oli ametlikult Hispaania puhul tegu unitaarse riigiga, kuid samas tunnustati detsentraliseerumise protsessi autonoomsete piirkondade taastamisega (Oskam 2014: 53). 1979. aastal Kataloonia parlamendi poolt sanktsioneeritud põhikiri lõi regiooni jaoks selge raamistiku, mille alusel isevalitsemist korraldada ilma põhiseadusega vastuollu minemata (Guibernau 2013: 376).

Autonoomse kommuunina toimiva Kataloonia poliitilist maastikku valitses järgnevatel kümnenditel *Convergència i Unió* (CiU) partei, mille mõõdukas ning põhiseadusega kirjapandud raamistikku jääv territoriaalne strateegia oli vastuvõetav nii vasak- kui parempoolsetele valijatele (Elias 2015: 85). CiU jätkas Kataloonia poliitmaastiku domineerimist kuni 2003. aasta Kataloonia valimiseni, mil võimule tuli *Partit dels Socialistes de Catalunya-Esquerra Republicana de Catalunya-Iniciativa per Catalunya Verds* (PSC-ERC-ICV) koalitsioon, mille liidriks sai Pasquall Maragall (Guibernau 2013: 380). Valimistulemus oli erakordne, sest see lõpetas 23 aastat kestnud CiU koalitsiooni võimu Kataloonias ning piirkonna ja keskvalitsuse vahelise *status quo*.

Võimukoalitsiooni eesmärgiks sai uue ja põhjalikuma Kataloonia autonoomse põhikirja loomine, millega pandi alus setsessionistlikule protsessile. Protsess hoogustus 2010. aastal, mil Hispaania Konstitutsioonikohus otsustas muuta Kataloonia valitsuse poolt eelnevalt heakskiidetud põhikirja, millega vähendati põhikirjaga määratud otsustamisvõimalusi nii majanduslikult kui ka poliitiliselt (Rico & Liñeira 2014: 258). 2010. aasta sündmusi saab käsitleda kui setsessionismi katalüsaatorit, mis mobiliseeris inimesi toetama Kataloonia iseseisvust ning andis piirkondlikele gruppidele võimaluse kasutada identiteeti ning poliitilisi ja majanduslikke kaebuseid setsessionismi legitimeerimiseks.

Kataloonia setsessionistliku liikumise kujunemise põhjalikumaks uurimiseks on järgnevad peatükid jagatud kahte ossa. Kõigepealt antakse rahva ja parteide mobiliseerumisest ajaline ülevaade, mis iseloomustab setsessionistliku liikumise arengut. Seejärel analüüsitakse eraldi detsentraliseerumist, setsessionistliku liikumise

katalüsaatorit, identiteediküsimust ning majanduslikke ja poliitilisi kaebuseid setsessionismi põhjustajatena Kataloonia kontekstis.

2.1 Rahva ja parteide mobiliseerumine Kataloonias

Esimesed setsessionistlikud ilmingud toimusid Kataloonias juba 2009. aastal, mil piirkonnas korraldati sümboolsed referendumid iseseisvuse kohta (Guibernau 2013: 384), kuid ideeline pööre leidis Kataloonias aset peale Hispaania Konstitutsioonikohtu otsust muuta uut Kataloonia autonoomia põhikirja. Kataloonia kodanikuühiskond reageeris Konstitutsioonikohtu otsusele suure demonstratsiooniga Barcelonas, millest võttis osa üle miljoni inimese (Guibernau 2013: 384). Meeleavalduse korraldajaks oli ühing „*Omnium Cultural*“ ning demonstratsiooni löökauseks oli „*Som una nació. Nosaltres decidim*“ (eesti k. „Me oleme riik. Me otsustame“). Löökausest lähtuvalt oli demonstratsiooni eesmärgiks piirkonnale suurema otsustamisõiguse nõudmine.

10. juulil korraldatud demonstratsiooni muudab eriliseks fakt, et seda toetasid mitmed Kataloonia ametiühingud ning enamus Kataloonia parlamendis olnud parteidest, mistõttu saab demonstratsiooni käsitleda kui Kataloonia iseseisvusliikumisele tõe andnud sündmust (Kolçak 2017: 35). Nagu eelnevalt välja toodud, mõjutab mobilisatsiooni kaebuste ulatus ning rahva ühtsus (Gurr & Moore 1997: 1081-1083), mistõttu on Barcelona demonstratsioon näide edukast rahva ja parteide mobilisatsioonist ühise eesmärgi nimel. Kataloonia kodanikuühiskond oli leidnud poliitilised ja majanduslikud kaebused, millele demonstratsioon üles ehitada.

2010. aasta Kataloonia valimised osutusid samuti tähtsaks punktiks Kataloonia setsessionistliku liikumise kujunemisel. 2010. aasta valimistega sai taas võimule CiU, kes oli 2003. aasta kohalikel valimistel kaotanud juhtiva positsiooni piirkonnas. 2010. aasta valimised õnnestus parteil võita tänu majandusele keskenduva valimiskampaania tulemusel, mille eesmärgiks oli suurema fiskaalautonoomia taotlemine Katalooniale (Elias 2015: 89). CiU poolt juhitud koalitsioon alustas läbirääkimisi Hispaania keskvalitsusega, kuid 2012. aastal toimunu mõjutas tugevalt Kataloonia poliitilise eliidi suhtumist setsessionismi.

Antud olukorra põhjustas eelnevalt mainitud läbirääkimised Hispaania ning Kataloonia valitsuse vahel, mille alusel oleks Kataloonia saavutanud rahalise autonoomia (Kolçak

2017: 35). Hispaania valituse keeldumine põhjustas uute demonstratsioonide laine piirkonnas ning tugevdas setsessionistliku liikumise positsiooni Kataloonias. 2012. aasta 11. septembril korraldatud demonstratsioonist „*Catalunya, nou estat d'Europa*“ (eesti k. „Kataloonia, uus riik Euroopas“) võttis osa pea 2 miljonit inimest (Pujadas & Xifra 2014:881) ning demonstratsiooni korraldajaks oli *Assemblea Nacional Catalana* (eesti k. Kataloonia Rahvuslik Assamblee) mille puhul oli tegu Kataloonia iseseisvuse saavutamiseks loodud ühinguga (Criado *et al* 2018: 236-237). Demonstratsioon näitas järjekordselt gruppide võimet rahvast mobiliseerida kaebuste põhjal, kuid demonstratsiooni nimi ei eeldanud enam otsustamisõiguse saavutamist, vaid uue riigi tekke võimalust.

Fiskaallepingu läbikukkumine tõi kaasa ka mobiliseerumise Kataloonia poliitmaastikul. CiU otsustas pärast läbirääkimiste läbikukkumist setsessionistliku poliitika kasuks ning kuulutas Kataloonias välja erakorralised valimised. 2012. aasta valimiste peamiseks probleemiks kujunes esmakordselt iseseisvus ning selle saavutamine (Criado *et al* 2018: 236-237). 2012. aasta sündmused mõjutasid setsessionistliku liikumise kujunemist, sest antud ajaperioodil toimunud demonstratsioonid ei olnud oma olemuselt enam otsustamisõigusest lähtuvad, vaid viitasid setsessionismi võimalusele.

Tollased valimised muudab tähtsaks fakt, et valimised võitis esmakordselt partei (CiU), mille ametlik seisukoht oli setsessionistlik. CiU otsustas peale valimisi Kataloonia iseseisvuse saavutamiseks tööle asuda. 2013. aasta jaanuaris võttis Kataloonia parlament vastu deklaratsiooni suveräänsusest ja otsustamisõigusest (Kolçak 2017: 37). Deklaratsiooni tunnustas Kataloonia parlamenti katalaanide rahva legitiimse esindajana ning seadis parlamendile kohustuse läbiviia Kataloonia tulevikku puudutav referendum. Hispaania keskvalitsus leidis deklaratsiooni põhiseadusega vastuollu minevaks ning Hispaania Konstitutsioonikohus kuulutas deklaratsiooni kehtetuks (Kolçak 2017: 38).

2014. aasta sündmused muutsid Kataloonia ja Hispaania keskvalitsuse vahelised suhted veelgi pingsamaks. Kataloonia parlament soovis saada keskvalitsuselt loa iseseisvusreferendumi korraldamiseks, kuid Madrid lükkas soovi tagasi, sest Hispaania põhiseadusest lähtuvalt olid iseseisvusreferendumid illegaalsed. Kataloonia parlament jätkas oma tegevust ning korraldas 2014. aasta novembris iseseisvusreferendumi, mille

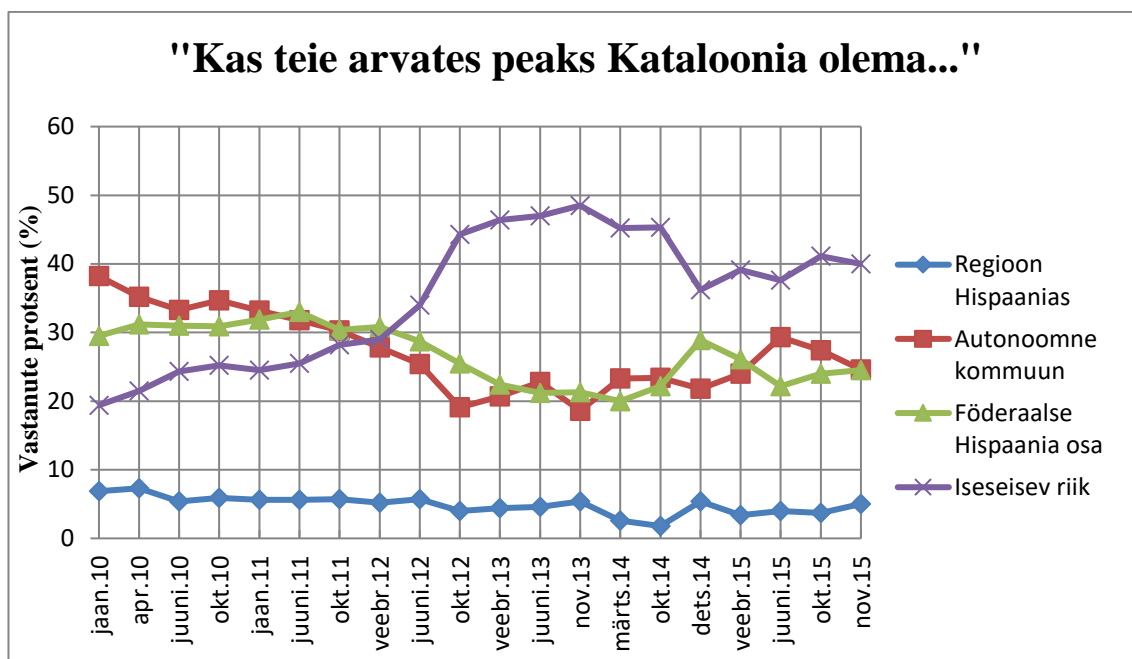
raames hääletas suur enamus (80,8 %) setsessionismi poolt, kuid tegu oli mittesiduva referendumiga ning osalusprotsent oli väga madal (35%) (Kolçak 2017: 38-39).

2015. aasta osutus Kataloonia iseseisvusliikumise jaoks seni tähtsaimaks. Aasta alguses kuulutas tollane Kataloonia president Arthur Mas välja septembris toimuvad erakorralised valimised. 2015. aasta valimised muudab tähtsaks fakt, et kogu valimiste peamiseks pidepunktiks oli iseseisvuse küsimus, mida kasutasid valimiskampanias nii iseseisvust pooldavad kui ka selle vastased parteid (Martí & Cetrà 2016: 111). Mõlemad pooled tähtsustasid valimiste tulemuse mõju Kataloonia tulevikule. Valimiskampania jooksul polariseerus Kataloonia poliitmaastik täielikult: iseseisvust pooldavad grupid rõhustasid ainult iseseisvuse positiivsele mõjule Kataloonias ning iseseisvuse vastased kujutasid Kataloonia iseseisvust piirkonnale laastavalt mõjuva sündmusena.

Valimistele eelneval ajal läks lahku eelnevalt Kataloonia poliitmaastikku domineerinud CiU koalitsioon, mille tulemusel tekkisid *Convergència Democràtica de Catalunya* (CDC) ning *Unió Democràtica de Catalunya* (UDC) parteid (Orriols & Rodon 2016: 361). Setsessionismi pooldavad grupid nagu CDC, ERC, *Òmnium Cultural* ning *Assemblea Nacional Catalana* (ANC) moodustasid ühiselt koalitsiooni „*Junts pel Sí*“ (eesti k. „Ühiselt Jah“) (Kolçak 2017: 39).

Antud koalitsioon saavutas Kataloonia parlamendis 62 kohta 135st ning iseseisvust pooldavate parteide võitu valimistel nähti kui Kataloonia rahva poolehoidu iseseisvusele (Kolçak 2017: 39). Peale 2015. aasta valimisi otsustas Kataloonia parlament välja kuulutada resolutsiooni Kataloonia iseseisvuseks järgmise 18 kuu jooksul, kuid Hispaania Konstitutsioonikohus kuulutas antud referendumi kehtetuks (Kolçak 2017: 40).

Eelnevalt välja toodud rahva mobiliseerumist iseloomustavad Kataloonias läbi viidud küsitlused. Küsitlused on koostanud ja avaldanud *Centre d'Estudis d'Opinió* (CEO), mis on aastate jooksul küsinud Kataloonia rahva käest arvamust piirkonna tuleviku kohta. Küsitluste tulemused vahemikus jaanuar 2010 kuni november 2015 on välja toodud järgnevas graafikus 1.

Graafik 1. Vastused küsimusele „Kas teie arvates peaks Kataloonia olema...“ Allikas: CEO (2015).

Graafiku ajaline kestvus on valitud lähtudes pidepunktidest Kataloonia setsessionistliku liikumise tekkimisel alates 2010. aasta Konstitutsioonikohtu otsusest ning lõpetades 2015. aasta Kataloonia valimistega. Küsitluste alusel saab väita, et 2010. ja 2012. aasta demonstratsioonid Kataloonias mobiliseerisid rahvast setsessionismi toetama, sest just tollel ajajärgul muutus setsessionism rahva jaoks kõige meelepärasemaks variandiks Kataloonia tuleviku kontekstis ning vähenes autonoomse kommuuni ning föderaalse Hispaania toetajate hulk. Samuti seletab iseseisva riigi toetuse määr 2012. ning 2015. aasta Kataloonia valimistulemusi, sest mõlemad valimised võitsid setsessionismi pooldavad jõud. Küsitluste puhul on lisaks näha veel seda, et regiooni staatus polnud meelepärane variant Kataloonia rahva jaoks.

Tulles tagasi Hispaania Konstitutsioonikohtu 2015. aasta otsuse juurde saab väita, et antud otsus tugevdas setsessionistlikke arusaamu Kataloonias, sest Kataloonia setsessionismi pooldavad jõud lubasid iseseisvusreferendumiga edasi minna olenemata Hispaania keskvalitsuse vastasseisust (Kolçak 2017: 40). Seda seetõttu, et Kataloonia parlament nägi Hispaania parlamendi arvamuses Kataloonia tegevuse ebaseaduslikkuse kohta keskvalitsuse opositsiooni, mis teooria põhjal mõjutab kaebuste ning poliitilise mobilisatsiooni ulatust.

2016. aastal Kataloonia presidendiks valitud Carles Puigdemont leidis, et Kataloonia peab Hispaania valitsusega kokkuleppele jõudma Kataloonia iseseisvuse küsimuses. Puigdemont lootis Hispaania ja Euroopa Liiduga kokkuleppele jõuda Kataloonia iseseisvusküsimuses enne eelnevalt välja kuulutatud 18-kuulist perioodi. Fakt on see, kokkulepe jäi olemata ning seetõttu korraldati 2017. aasta esimesel oktoobril Kataloonias iseseisvusreferendum, millest võttis osa 42% valimisõiguslikest kodanikest, kellest 90% otsustas iseseisva Kataloonia kasuks (Dewan, Cotovio & Clarke 2017). Sellega jõudis setsessionism Kataloonias lõpp-punktini, sest referendumiga saavutati eelnevalt seatud eesmärk Kataloonia iseseisvuseni jõudmisest.

2.2 Detsentraliseeritud Hispaania setsessionismi soodustajana

Tulles ajaliselt tagasi 2003. aasta Kataloonia valimiste juurde saab öelda, et detsentraliseeritud poliitiline süsteem mängis piirkondlike arusaamade muutuste ning setsessionistlike arusaamade tekkes suurt rolli. 1978. aastal loodud Hispaania põhiseaduse alusel loodi Hispaania autonoomsete kommuunide süsteem ning piirkondade toimeks taasloodi Kataloonia, Baski ja Galiitsia piirkondlikud valitsused. Loodud piirkondlikud valitsused said erinevad võimalused isevalitsemise teostamiseks (Colomer 2017: 953). Tollase põhiseaduse alusel defineeriti Hispaaniat kui unitaarset riiki, kuid autonoomsete kommuunide loomine põhiseaduse alusel pani aluse riigi detsentraliseerumise protsessile.

Teoreetiliselt andis autonoomsete kommuunide süsteem regionaalsetele parteidele võimu halduspoliitilise korra muudatuseks, kuid eelnevalt Katalooniat valitsenud CiU koalitsioon tegutses põhiseadusega paika pandud raamistikus, mistõttu olid Kataloonia ja Hispaania keskvalitsuse vahelised suhted stabiilsed. Nagu eelnevalt välja toodud (Elias 2015: 85), oli CiU poliitika mõõdukas ning see sobis nii vasak- kui parempoolsetele valijatele, mistõttu suutis CiU juhtida Kataloonia parlamenti 23 aastat alates 1980ndatest lõpetades 2003. aasta kohalike valimistega.

Status quo muutuse tõid endaga kaasa 2003. aasta valimised, mil võimule tulnud PSC-ERC-IVC valimiskoalitsiooni eesmärgiks sai uute sotsiaaldemokraatlike poliitikate vastuvõtmine, mis ei läinud kooskõlla keskvalitsuse arvamusega. Antud koalitsiooni juhtis Pasqual Maragall, kelle sihiks oli laiaulatuslikuma autonoomse põhikirja loomine, mis oleks Katalooniale Hispaania kontekstis andnud suuremad poliitilised ja õiguslikud

vahendid. Esialgne põhikiri valmis 2005. aastal ning seejärel saadeti see Seadusjärgsete Tagatiste Nõukogule (katalaani k. *Consell de Garanties Estatutàries*), kelle ülesandeks on Kataloonia valitsuse nõustamine õiguslikes küsimustes (Kolçak 2017: 32). Nõukogu lükkas esialgse põhikirja tagasi ning Kataloonia valitus asus uue põhikirja loomisega tegelema.

Uue põhikirja loomine ja sellele eelnenud sündmused poleks saanud Kataloonias toimuda, kui Hispaania poleks olnud detsentraliseeritud. Detsentraliseeritud süsteem andis piirkondlikel valimistel võimaluse võimule tulla poliitilistel jõududel, mille eesmärgid erinesid keskvalitsuse omadest. Tsentraliseeritud Hispaanias poleks sellist olukorda saanud juhtuda, sest regionaalsetel jõududel poleks olnud seaduslikke võimalusi *status quo* muutmiseks läbi kohalike valimiste võitmise. Sellest lähtuvalt saab väita, et detsentraliseeritud Hispaania süsteem toimis poliitilisest struktuurist tuleneva eeldusena.

Samuti toimis detsentraliseeritud süsteem setsessionistliku liikumise soodustajana ka peale 2003. aasta valimisi, sest piirkondlikke valimisi kasutasid erinevad koalitsioonid halduspoliitiliste eesmärkide saavutamiseks, milleks 2010. aastal oli CiU poolt sõnastatud maksupoliitika ning 2012. aastal iseseisvuse küsimus. 2015. aastal oli valimised võitnud „*Junts pel Sí*“ koalitsiooni eesmärgiks juba iseseisvuse saavutamine. Detsentraliseeritud süsteem andis regionaalsetele poliitilistele gruppidele liiga suured võimalused halduspoliitilise olukorra muutmiseks ning see on üks põhjustest, miks setsessionistlik liikumine Kataloonias välja kujunes.

2.3 Setsessionistliku liikumise katalüsaator

Kataloonia setsessionistliku liikumise katalüsaatorina toimis 2010. aasta Hispaania Konstitutsioonikohtu otsus vaidlustada ja ümbersõnastada 2006. aasta Kataloonia uus autonoomia põhikiri. Eelnevalt Kataloonia parlamendi poolt heaks kiidetud autonoomia põhikirja oli suure tähtsusega nii Kataloonia valitsusele kui ka rahvale, sest põhikiri nägi ette laialdasi muudatusi võrreldes 1979. aastal heaks kiidetud põhikirjaga. Uus põhikiri tunnustas Kataloonia rahvusliku identiteedi eripära võrreldes Hispaania identiteediga, samuti andis uus põhikiri Kataloonia valitsusele uued halduspoliitilised võimalused, läbi mille teostada enesevalitsemist Hispaania keskvalitsusest lähtumata. Lisaks nägi uus põhikiri ette veel seda, et Kataloonia valitsuse tegevus oleks õiguslik ka lähtumata Hispaania Konstitutsioonikohtu otsustest (Kolçak 2017: 33).

Uus põhikiri „defineeris Kataloonia riigina, garanteeris Katalooniale autonoomse võimu, tunnistas Kataloonia Kohtu ülimuslikkust, tunnistas katalaani keelt kui eelistatavat keelt asjaajamistes ning määras Kataloonias elavatele inimestele kohustuse õppida seda, andis Kataloonia parlamendile õiguse pidada kahepoolseid läbirääkimisi Hispaania valitsusega ning õiguse koguda kogu Kataloonia maksutulu“ (Kolçak 2017: 33). Kuigi uus autonoomia põhikiri oli heaks kiidetud nii Kataloonia parlamendi kui Hispaania kongressi poolt, vaidlustas antud põhikirja sisu Hispaania Konstitutsioonikohus. Vahemikus 2006-2010 hindas kohus antud põhikirja põhiseadusele vastavust ning 28. juunil 2010 andis Konstitutsioonikohus välja otsuse, mille alusel kirjutati ümber 14 põhikirjas olnud artiklit ning muudeti veel vähemalt 27 artikli sõnastust (Olivieri 2015: 1619).

Katalüsaatoriks kujunes antud sündmus just sellepärast, et teooriast lähtudes (Lluch 2010: 342) oli Konstitutsioonikohtu otsuse puhul tegu tähtsa õigusliku organi poolt vastu võetud otsusega, mis muutis tähtsat seadust nagu Kataloonia autonoomia põhikiri. Samuti toimus sündmus katalüsaatorina seetõttu, et otsus pani aluse uue poliitilise suuna tekkele Kataloonias, mille alguseks saab lugeda 2010. aastal Barcelonas korraldatud meeleavaldusi, mille mottoks oli „*Som una nació. Nosaltres decidim*“. Uus poliitiline suund keskendus esialgu Kataloonia otsustamisõiguse suurendamise nõudmisele, kuid hilisemal perioodil asendus see setsessionismi ning iseiseisva Kataloonia sooviga.

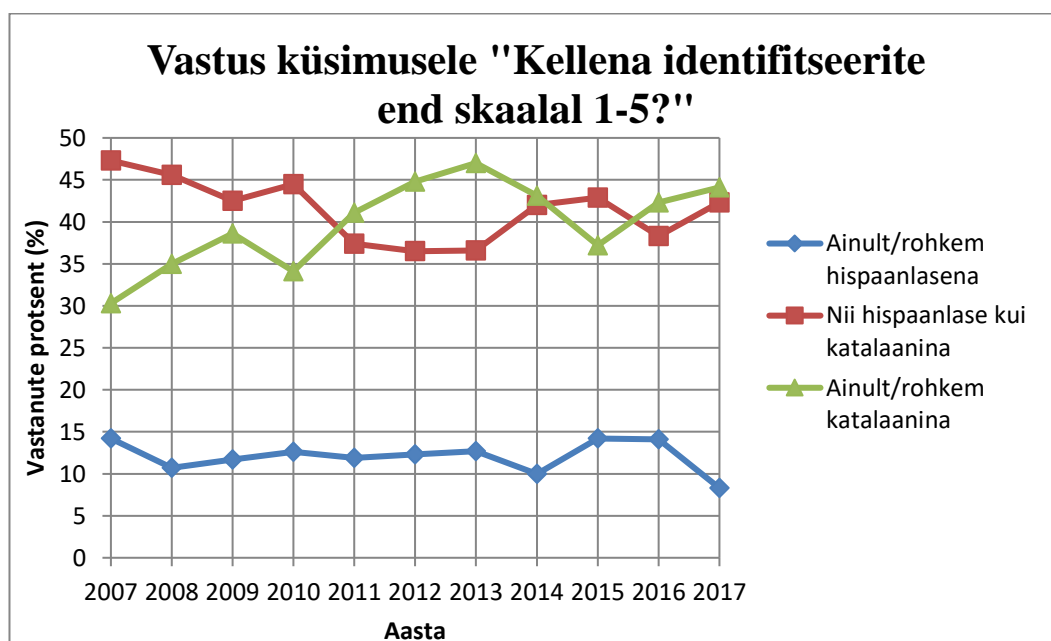
2.4 Kataloonia identiteet

Katalaanide identiteet ning sellega seotud probleemid olid ühed põhjustest, mis mobiliseeris rahvast ja parteisid Kataloonia iseseisvust toetama. Katalaanide jaoks on identiteet tähtis ajalooliste tegurite tõttu, mis on seotud Hispaaniat valitsenud režiimidega. Francisco Franco ajastul domineeris riigis Hispaania natsionalism, mille tagajärjel olid regionaalsed identeedid Hispaanias põlu all ning vähemusrahvusi kiusati nende kuuluvuse tõttu taga (Harrison 2009: 198). Francisco Franco võimule järgnenud ajastul toimunud detsentraliseerumine ning demokratiseerumine andis Katalooniale võimaluse luua katalaanide identiteediga piirkond, millel on oma kultuur, kombed, tavad ja keel.

2006. aasta uue autonoomia põhikirja muutmine Hispaania Konstitutsioonikohtu poolt andis Kataloonia setsessionistlikule liikumisele hoogu lähtudes rahvuslikest sümbolitest (Kolçak 2017: 34). Kataloonlaste jaoks omas keel autonoomia põhikirjas tähtsat rolli, sest katalaanid olid oma rahvuslikud nõuded juba eelnevalt suunanud katalaani keele

lingvistiliste õiguste saavutamiseks, kuna keele puhul on tegu sümboolse identiteedi näitajaga (Olivieri 2015: 1613). Seega puudutas Konstitutsioonikohtu otsus mitte samastada katalaani keele õiguslikku tähtsust hispaania keele omaga tugevalt identiteediküsimust piirkonnas (Kolçak 2017: 34).

Kataloonia kontekst annab võimaluse uurida identiteedi mõju mobilisatsioonile. Teoriast lähtudes suurendab tugevnenud identiteet rahva mobiliseerumise ulatust, mistõttu kasutatakse *Institut de Ciències Polítiques i Socials* (ICPS) uuringuid analüüsivaks katalaanide identiteedi muutusi ning selle mõju mobilisatsioonile. Järgnevas graafikus on välja toodud Kataloonias elavate inimeste identiteeditunnetused vahemikus 2007-2017. Graafik 2 põhineb küsimusel „Kellena identifitseerite end skaalal 1-5?“, kus 1 tähendab identifitseerimist ainult hispaanlasena ning 5 ainult katalaanina. Identiteetide muutuse selgemaks väljendamiseks on jagatud identiteeditunnetused kolme gruppi: „rohkem/ainult hispaanlasena“ (1-2), „nii hispaanlase kui katalaanina“ (3) ning „rohkem/ainult katalaanina“ (4-5). Graafik ei kajasta vastanuid, kes ei soovinud või ei osanud vastata antud küsimusele.

Graafik 2. Vastus küsimusele „Kellena identifitseerite end skaalal 1-5?“ Allikas: ICPS iga-aastased poliituringud (2007-2017).

Graafikult on näha, et Kataloonias on vahemikus 2007-2017 toimunud muudatused identiteeditunnetuses. Üldine trend näitab seda, et suurenenud on inimeste hulk, kes

identifitseerivad end peamiselt või ainult katalaanidena ning vähenenud on inimeste hulk, kes identifitseerivad end nii hispaanlaste kui katalaanidena. Peamiselt või rohkem hispaanlastena identifitseerivate inimeste hulk on antud ajavahemikul jäänud ligikaudu samaks. Antud tabeli põhjal saab väita, et katalaanide identiteet on mõjutanud poliitilise mobilisatsiooni kujunemist piirkonnas. Ainult või peamiselt katalaanidena identifitseerivate inimeste hulk on olnud tõusuteel alates 2010. aastast ning see on kooskõlas eelnevalt välja toodud iseseisvust pooldavate inimeste protsentuaalse hulga kasvuga samal ajaperioodil (Graafik 1).

Sellest lähtuvalt saab väita, et tugevnenud katalaanide identiteet mõjutas rahva mobilisatsiooni ulatust. 2010. ning 2012. aastal toimunud sündmused ja demonstratsioonid Kataloonias tugevdasid katalaanide identiteeti, sest Hispaania keskvalitsuse tegevuses nähti kahjustavat mõju piirkonna majandusele, poliitikale ja identiteedile. Seetõttu kujunes ka identiteediprobleemi lahendamaks asjaoluks iseseisva Kataloonia saavutamine, mis tunnustaks piirkonna kultuurilist ja keelelist eripära.

2.5 Majanduslikud ja poliitilised kaebused

Kataloonia setsessionistliku liikumise keskseks kujunenud majanduslikud ja poliitilised kaebused saab laialdaselt kaheks jagada. Esimese poole kaebustest põhjustas Hispaania Konstitutsioonikohtu 2010. aasta otsus, mille alusel kuulutas kohus mitmed põhikirjas olnud artiklid kehtetuks või sõnastas need ümber vastavalt Hispaania põhiseadusele. Konstitutsioonikohtu otsus andis aluse mitmele poliitilisele kaebusele, mis põhinesid Kataloonia poliitilise autonoomia ulatusel.

Täpsemalt kuulutas kohus Hispaania põhiseadusega vastuollu minevaks muudatused, mis puudutasid Kataloonia mõjuvõimu juriidiliste otsuste läbiviimisel (Kolçak 2017: 34). Üheks tähtsamaks pidepunktiks oli sõna „riik“ kasutamise legitiimsus. Konstitutsioonikohus leidis, et sõnal „riik“ polnud põhikirjas õiguslikku väärtust, mistõttu kaotas Kataloonia Konstitutsioonikohtu poolt tehtud muudatuste tõttu võimaluse olla juriidiliselt isevalitsev piirkond Hispaanias (Olivieri 2015: 1619). Samuti otsustas Hispaania Konstitutsioonikohus, et Katalooniat puudutavaid sümboleid ei tõlgendata riiklike, vaid rahvuslike sümbolitena (Kolçak 2017: 34).

Lisaks poliitilist võimu puudutavatele muudatustele otsustas Hispaania Konstitutsioonikohtus määrata põhiseadusega vastuollu minevaks Kataloonia tahte omada võimu kohalike maksude sisseviimiseks (Kolçak 2017: 34). Selline lüke Konstitutsioonikohtu poolt suurendas setsessionistlikke eelduseid Kataloonias, sest lisaks poliitilise autonoomia vähesusele kujunes teiseks suuremaks kaebuseks ebaõiglane maksupoliitika, mille lahenduseks kohalike maksude sisseviimine oleks olnud.

Konstitutsioonikohtu otsuse tulemusena toimusid 2010. aastal Kataloonias suured meeleavaldused otsustamisõiguse üle. Tegu oli esimese juhtumiga sarnase juhtumiga piirkonnas. Meeleavaldus muutis siseriiklikke suhteid Hispaanias ning kujundas poliitilised ja majanduslikud kaebused, millele setsessionistlikud jõud tuginesid setsessionismi õigustamisel. Esimesed demonstratsioonid korraldanud kodanikuühiskonna esitatud probleemid puudutasid kultuuri, tsiviilõiguste, immigratsiooni ning rahvusvaheliste suhete valdkondi muudetud põhikirjas.

Kataloonia setsessionistliku liikumise kujunemisele andis majanduslikest kaebustest lähtuvalt tõuke Konstitutsioonikohtu otsusele eelnenud majanduskriis, mis tabas piirkonda 2008. aastal, kuid päevakorda tulid kriisist põhjustatud probleemid peale Hispaania valitsuse poolt vastu võetud meetmed majanduskriisi leevendamiseks. Mõned meetmed, mida Hispaania valitsus rakendas, puudutasid avaliku sektori investeringuid, tervishoidu ning haridust (Rico & Lineira: 2014: 262). Lisaks Hispaania valitsuse meetmetele põhjustas majanduskriis Kataloonias kinnisvara turu nõrgenemist, avaliku sektori võla suurenemist ning töötuse kasvu.

Hispaania valitsuse poolt ette nähtud fiskaalpoliitilised muutused tekitasid nii Kataloonias kui teistes autonoomsetes piirkondades vastumeelsust, sest Hispaania valitsuse otsused rahastuse suhtes ei arvestanud kohalike omavalitsuste majanduslike võimetega (Orriols & Rodon 2016: 366). Majandusega seotud kaebused ning Hispaania valitsuse meetmed majanduskriisi leevendamiseks mõjutasid samuti Kataloonia poliitmaastikku. Katalooniat 2003. aastale eelneval perioodil valitsenud CiU kasutas 2010. aasta valimistel võimule tulekuks uue fiskaalpeingu lubadust, millega Kataloonia oleks saanud vähendada ebaõiglase maksupoliitika olemust, kuid koostöö Hispaania valitsusega osutus keeruliseks ning osapooled ei suutnud kokkuleppele jõuda.

Uue fiskaalpoliitilise lepingu läbikukkumine suurendas nii rahva kui parteide mobiliseerumist setsessionismi suunal Kataloonias. Nõrgenenud majandus vähendas katalaanide usaldust Hispaania valitsuse suhtes. Vähene usaldus Hispaania valitsuse vastu ning üldine poliitiline pettumus andis Kataloonias hoogu setsessionistlikule liikumisele, sest iseseisev Kataloonia muutus nii parteide kui rahva jaoks majandusprobleemide lahenduseks (Rico & Liñeira 2014: 273). Samuti põhjustasid 2012. aasta sündmused uue demonstratsioonide laine, mille teemaks ei olnud enam otsustamisõiguse omamine, vaid uue riigi loomine, sest uute demonstratsioonide lööklauseks oli „Kataloonia, uus riik Euroopas“.

2012. aasta sündmustest lähtuvalt saab Kataloonia parlamendi poolt välja toodud majanduslikke kaebuseid pidada setsessionismi põhjustajateks, sest kaebustele mittevastamine Hispaania keskvalitsuse poolt tõi endaga kaasa setsessionistliku liikumise tugevnemise Kataloonias, mille tulemusena mobiliseerusid ka poliitilised parteid piirkonnas. Nagu eelnevalt välja toodud, muutus tolle aja võimupartei (CiU) ametlik seisukoht esmakordselt setsessionistlikuks, mistõttu kiirenes setsessionistlik protsess piirkonnas.

2012. aasta sündmused ning setsessionistlik mobiliseerumine kajastub ka eelnevalt välja toodud statistikas Kataloonia iseseisvuse kohta (Graafik 1.). 2012 oli esimene aasta, mil iseseisvust pooldavate inimeste protsentuaalne hulk ületas autonoomse kommuuni või föderaalset riiki pooldavate inimeste hulga. Tulles tagasi eelnevalt välja toodud poliitiliste kaebuste juurde saab väita, et Konstitutsioonikohtu otsus ning sellele järgnenud demonstratsiooni andsid setsessionistlikule liikumisele poliitilised ja majanduslikud otsused, millele kogu liikumine üles ehitada.

2012. aastale järgnenud periood ei toonud endaga kaasa uusi majanduslikke või poliitilisi probleeme Kataloonias, vaid süvendas eelnevalt välja kujunenud probleemide olemust. 2015. aasta Kataloonia valimiste peamiseks probleemiks oli endiselt suurema poliitilise ja fiskaalse autonoomia saavutamine Hispaania-siseselt, kuid Hispaania valitsuse vastutegevus 2015. aasta valimistele järgnenud ajal tugevdas setsessionistliku liikumise legitiimsust, mis toleks ajaks hõlmas nii poliitilist eliidi kui kodanikuühiskonda.

Hispaania keskvalitsus ei tulnud endiselt Katalooniale vastu kujunenud kaebuste lahendamisel ning selline käitumine kulmineerus 2017. aasta iseseisvusreferendumiga, kus katalaanid otsustasid iseseisva Kataloonia kasuks. Sellest lähtuvalt saab väita, et Kataloonia setsessionismi ei põhjustanud ainult kaebused piirkonna majanduse või poliitilise olukorra üle, vaid samuti Hispaania keskvalitsuse tegemata töö regionaalpoliitikas. Kataloonia parlamendi ning rahva soovidele ja tahete vastu tulles oleks võimalik olnud setsessionistlikku mobilisatsiooni ennetada, sest üldjuhul setsessionistlike arusaamade hulk väheneb poliitiliste ja majanduslike kaebuste vähemisel.

Kokkuvõte

Setsessionistliku liikumise kujunemisel on Kataloonia kontekstis mänginud tähtsat rolli mitmed faktorid, mis viisid 2017. aasta iseseisvusreferendumini. Detsentraliseeritus on esimene tingimus, mis põhjustab vähemusrahva seas setsessionistlike ilminguid. Seda seetõttu, et detsentraliseeritud süsteem eeldab autonoomsete kommuunide olemasolu, mis toimivad määratud ulatuses isetoimivatena, kuid mida võivad ära kasutada poliitilised jõud keskvalitsuse vastaseks tegevuseks.

Kataloonia ning Hispaania poliitiline süsteem on näide detsentraliseerituse soodustavast mõjust setsessionistlike liikumiste tekkele. Kataloonia näitel mõjutas detsentraliseeritud süsteem piirkonna toimimist alates 2003. aastast, mil võimule tuli uus valimiskoalitsioon, mille eesmärgiks oli halduspoliitiliste muudatuste läbiviimine. Selline olukord sai võimalikuks tänu autonoomsete kommuunide süsteemile, mis andis piirkondlikele parteidele suurema mõjuvõimu enesevalitsemise teostamiseks.

Võimuvahetus Kataloonias viis uue autonoomia põhikirja loomiseni, millega seotud sündmused kujunesid setsessionistliku liikumise katalüsaatoriks. Täpsemalt mõjus katalüsaatorina 2010. aasta Hispaania Konstitutsioonikohtu otsus muuta eelnevalt heaks kiidetud autonoomia põhikirja. Antud otsus põhjustas pahameelt nii rahva kui parteide seas, mistõttu kogunesid inimesed 2010. aastal esimest korda meelt avaldama.

Too sündmus andis tõuke edasistele muudatustele setsessionistliku liikumise kujunemisel, sest Konstitutsioonikohtu otsus tekitas identiteeti, majandust ning poliitikat puudutavad kaebused, mida liikumisse kuuluvad osapoolsed kasutasid esmalt otsustamisõiguse ning hiljem setsessionismi õigustamiseks. Lisaks Konstitutsioonikohtu otsusele tekitas kaebusi 2008. aastal alanud majanduskriisi leevendusmeetmed Hispaania keskvalitsuse poolt, milles Kataloonia parlament nägi ebaausat maksupoliitikat.

Kõige tähtsamaks perioodiks Kataloonia setsessionistliku liikumise jaoks kujunes ajavahemik 2010-2012, mille jooksul mobiliseerus nii rahvas kui poliitiline eliit. Rahva toetus iseseisvale Katalooniale muutus protsentuaalselt suurimaks ning Katalooniat juhtiva CiU ametlik poliitika muutus setsessionistlikuks. Lisaks mängis rahva mobiliseerumises tähtsat rolli ka katalaanide identiteedi tugevnemine. Statistika alusel saab väita, et katalaanide identiteet tugevnes samal ajal, mil suurenes rahva ja parteide

mobiliseerumine, mistõttu on identiteedi tugevnemisel positiivne mõju setsessionistliku liikumise toetusele.

Peale 2012. aastat oli setsessionistlik liikumine saavutanud suurima toetuse, sest setsessionismi ei pooldanud ainult üksikud grupid, vaid lisaks rahvale ka poliitiline eliit, kelle koostööl võeti peale 2015. aasta Kataloonia valimisi vastu otsus Kataloonia iseseisvusküsimuse lahendamiseks. Setsessionistliku liikumise kujunemist oleks Hispaania saanud ennetada tulles vastu regionaalsetele soovidele majanduse ja poliitika valdkonnas, kuid vastumeetmete kasutamine tugevdas setsessionistliku liikumise õigustusi.

Bakalaureusetöö alguses püsitud uurimisküsimus „Millistel tingimustel tekivad rahvusvähemuste puhul setsessionistlikud liikumised?“ sai käeoleva bakalaureusetöö raames vastuse. Katalaanide kui vähemusrahvuse kontekstis olid setsessionismi tekitavateks tingimusteks Kataloonias Hispaania detsentraliseeritud poliitiline süsteem ning katalüsaatorina toiminud 2010. aasta Konstitutsioonikohtu otsus uue autonoomia põhikirja muutmiseks. Samuti tingis setsessionistliku liikumise tekke katalaanide rahvuslik identiteet ja selle tugevnemine, vähese poliitilise autonoomia olemus ning majandusest lähtuvalt vähene fiskaalautonoomia ning ebaaus maksupoliitika. Sellest lähtuvalt tekivad vähemusrahvuste seas setsessionistlikud liikumised detsentraliseeritud süsteemi, katalüsaatori, identiteediküsimuse ning majanduslike ja poliitilise kaebuste tingimusel.

Kasutatud kirjandus

1. Boylan, B. (2015). In pursuit of independence: The political economy of Catalonia's secessionist movement. *Nations And Nationalism*, 21(4), 761-785.
2. Brancati, D. (2006). Decentralization: Fueling the Fire or Dampening the Flames of Ethnic Conflict and Secessionism? *International Organization*, 60(3), 651-685.
3. Centre d'Estudis d'Opinió (2015). Enquesta sobre context polític a Catalunya. 2015 (Political Context Survey. 2015). Kättesaadav: <http://ceo.gencat.cat/ca/barometre/detall/index.html?id=5649> (Kasutatud 20.05.2018).
4. Colomer, J. M. (2017). The venturesome bid for the independence of Catalonia, *Nationalities Papers*, 45(5), 950-967.
5. Criado, H., Herreros, F., Miller, L. & Ubeda, P. (2018). The Unintended Consequences of Political Mobilization on Trust: The Case of the Secessionist Process in Catalonia. *Journal Of Conflict Resolution*, 62(2), 231-253.
6. Dewan, A., Cotovio, V., Clarke, H. (2017). Catalonia independence referendum: What just happened?, *CNN*, Avaldatud 2. oktoober 2017, Kättesaadav: <https://edition.cnn.com/2017/10/02/europe/catalonia-independence-referendum-explainer/index.html> (Kasutatud 20.05.2018).
7. Elias, A. (2015). Catalan Independence and the Challenge of Credibility: The Causes and Consequences of Catalan Nationalist Parties' Strategic Behavior, *Nationalism and Ethnic Politics*, 21(1), 83-103.
8. Guibernau, M. (2013). Secessionism in Catalonia: After Democracy, *Ethnopolitics*, 12(4), 368-393.
9. Gurr, T. R. (1994). Peoples Against States: Ethnopolitical Conflict and the Changing World System: 1994 Presidential Address, *International Studies Quarterly*, 38(3), 347-377.
10. Gurr, T. R., & Moore, W. H. (1997). Ethnopolitical Rebellion: A Cross-Sectional Analysis of the 1980s with Risk Assessments for the 1990s, *AMERICAN JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE*, 41(4), 1079-1103.
11. Harrison, J. (2009). Early Francoism and Economic Paralysis in Catalonia, 1939-1951. *EUROPEAN HISTORY QUARTERLY*, 39(2), 197-216.

12. Horowitz, D. L. (1981). Patterns of Ethnic Separatism. *Comparative Studies In Society And History*, 23(2), 165-195.
13. Institut de Ciències Polítiques i Socials (2017). Sondeigs d'Opinió Catalunya 2007-2017. Kättesaadav: <https://www.icps.cat/recerca/sondeigs-i-dades/sondeigs/sondeigs-d-opinio-catalunya> (Kasutatud 20.05.2018).
14. Kolçak, H. (2017). FROM UNIONISM TO SECESSIONISM: A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF CONTEMPORARY CATALAN POLITICS. *Romanian Journal Of Society & Politics*, 12(1), 25-52.
15. Lluçh, J. (2010). How nationalism evolves: explaining the establishment of new varieties of nationalism within the national movements of Quebec and Catalonia (1976-2005). *NATIONALITIES PAPERS*, (3), 337-359.
16. Lustick, I. S., Miodownik, D., Eidelson R. J. (2004). Secessionism in Multicultural States: Does Sharing Power Prevent or Encourage It?, *The American Political Science Review*, 98(2), 209-229.
17. Martí, D. & Cetrà, D. (2016). The 2015 Catalan election: a defacto referendum on independence?, *Regional & Federal Studies*, 26(1), 107-119.
18. Olivieri, V. M. (2015). Sub-state nationalism in Spain: primers and triggers of identity politics in Catalonia and the Basque Country, *Ethnic and Racial Studies*, 38(9), 1610-1626.
19. Orriols, L. & Rodon, T. (2016). The 2015 Catalan Election: The Independence Bid at the Polls, *South European Society and Politics*, 21(3), 359-381.
20. Oskam, J. (2014) A new state in Europe? Scenarios for Catalan self-determination. *Futures*, 64, 51-60.
21. Pujadas, E., & Xifra, J. (2014). Framing the Relationship Between Catalonia and Spain: A Semio-Narrative Analysis of the 2012 Catalan Election Campaign Ads, *AMERICAN BEHAVIORAL SCIENTIST*, 58(7), 880-897.
22. Rico, G. & Liñeira, R. (2014). Bringing Secessionism into the Mainstream: The 2012 Regional Election in Catalonia, *South European Society and Politics*, 19(2), 257-280
23. Rode, M., Pitlik, H., & Borrella Mas, M. Á. (2018). Does Fiscal Federalism Deter or Spur Secessionist Movements? Empirical Evidence from Europe. *Publius: The Journal Of Federalism*, 48(2), 161-190.

24. Saxton, G. D., & Benson, M. A. (2006). Structure, Politics, and Action: An Integrated Model of Nationalist Protest and Rebellion. *NATIONALISM AND ETHNIC POLITICS*, (2). 137-175.

THE FORMATION OF A SECESSIONIST MOVEMENT: EXAMPLE OF CATALONIA 2003-2017

Herman Karu

Summary

The recent independence referendum in Catalonia brought up problems considering secessionist movements and their formations. What made Catalonia's case odd is the fact that Spain is a democratic and economically advanced country that in theory should provide equally to all ethnic groups residing in its territory. Secessionist movements usually form in countries with ethnic tensions where the main ethnic group represses the minorities, but that was not the case in Catalonia.

Catalonia's case is also worth analysing, because the events happened recently and are still seen in relations between the Catalanian parliament and the Spanish government. Catalonia's secessionist struggle started in 2003 with the old CiU coalition losing the local elections. The new coalition that got into power started working towards the new Statue of Autonomy for Catalonia. For that reason, the start year for this analysis is 2003 and the end is 2017 when the secessionist movement finally conducted the independence referendum.

Catalonia's context brings up the main research question that reads as follows:

- In what conditions do secessionist movements among ethnic minorities form?

To answer that question the thesis is divided into two parts with similar structure. First, in the theoretical part, the author examines secessionism and mobilization as the dependant variable and then examines decentralised political system, secessionist movement catalyst, identity question and grievances considering politics and economy as the independent variables. In the empirical research part, the author analyses the course of the secessionist mobilization as the dependant variable and then analyses the independent variables and their impacts on the formation of the secessionist movement in Catalonia.

The author concludes that in Catalonia's case all four of the independent variables played a part in the formation of the secessionist movement. Firstly, the decentralised system created a chance for political movements to gain power to challenge the political status quo between the regional and the central government. That happened in Catalonia's regional elections in 2003, when the PSC-ERC-ICV coalition won elections and started drafting a new Statute of Autonomy for Catalonia.

The drafting of the new statute brought up events that could be considered as the catalyst for the formation of the secessionist movement in Catalonia. In 2010, the Spanish Constitutional Court rejected the new statute that had already been ratified by the Catalanian parliament rewriting many articles that would've give Catalonia bigger political autonomy within Spain. Court's decision mobilised the civil society and big demonstrations took place in Barcelona in the 10th of July.

That demonstration could be considered as the starting point the secessionist movement in Catalonia, because the demonstration was organised to protest against the Constitutional Court's orders that brought up the question of identity and grievances of political and economic type. Those three conditions played a large role for the secessionist movement in later years. Economic grievances became the main topic during 2010-2012 when the Catalan and Spanish governments failed to come to an agreement on the new fiscal deal that would've given Catalonia fiscal autonomy.

After 2012, the secessionist movement didn't only consider of a few political movements, but also the people and the political elite of Catalonia. In that time, support for the independence became higher than any other option and the CiU coalition that was in power in Catalonia became secessionist in its policies. The question of identity also became important in that time, because Catalonia saw a revival of the catalan identity in that time. That also made people support the secessionist movement more than before.

The conclusion from the empirical analysis of the conditions is that a secessionist movement needs a decentralised political system and a catalyst to form. Moreover, the question of identity and economical and political grievances play a large role in the formation and the course of a secessionist movement among ethnic minorities.

Mina

(isikukood: _____)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

---

---

mille juhendaja on _____,

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, _____
